

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.044>

УДК 332:338.245:353+364.1

JEL: O18, R58, H56

І.В. ЗАБЛОДСЬКА, д-р екон. наук, проф., заслужений економіст України,
директорка Луганської філії, завідувачка відділу
проблем міжрегіонального співробітництва
ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»
вул. Марії Капніст, 2, 03057, Київ, Україна
e-mail: zablodin@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1410-6194>

Ю.С. РОГОЗЯН, д-р екон наук, ст. дослідник,
заступниця завідувачки відділу проблем міжрегіонального співробітництва
ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»
вул. Марії Капніст, 2, 03057, Київ, Україна
e-mail: j.s.rohozian@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5325-4213>

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ Й ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗБУДОВИ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТИПІВ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Обґрунтовано економіко-правове забезпечення оцінювання соціально-економічної результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України. Розроблено матрицю оцінки результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України і треки їх розвитку. Зауважено про появу потенційно небезпечних територій і територій тимчасового невідновлення. Запропоновано два ключових індикатори для попереднього віднесення локальних територій до того чи іншого функціонального типу. Сформовано перелік індикаторів, які відображають специфіку руйнувань, доцільність і можливість відновлення територій у контексті програм їх комплексного відродження.

Ключові слова: оцінювання; результативність; ефективність; матриця; функціональні типи територій; коефіцієнти; програма комплексного відновлення.

Сучасні тенденції світового економічного розвитку вже декілька років тяжіють до посилення процесів локалізації й децентралізації, які надають більш широкі повноваження органам місцевого самоврядування, сприяючи свобо-

Ц и т у в а н н я: Заблодська І.В., Рогозян Ю.С. Економіко-правовий аспект оцінювання результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України. *Економіка України*. 2023. № 1. С. 44—60. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.044>

ді в прийнятті важливих управлінських рішень, пов'язаних з розвитком територій України, особливо в стратегічному вимірі. Завдяки реалізації реформи децентралізації адміністративно-територіальні одиниці локального рівня (територіальні громади) нарівні з регіонами планують свій розвиток самостійно. Однак початок повномасштабної війни в лютому 2022 р. на території нашої країни і великі руйнування інфраструктури регіонів і територіальних громад внесли суттєві корективи в їх життєдіяльність, змусивши переорієнтуватися на відновлення постраждалих територій. Через вплив воєнних дій органи державної влади і місцевого самоврядування приймають управлінські рішення з урахуванням ризиків і загроз зовнішнього характеру, внутрішніх обмежень, які обумовлюють необхідність реформування державної регіональної політики для регулювання поточної ситуації у регіонах і територіальних громадах України. Це потребує ґрунтовного наукового аналізу з точки зору оцінювання результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України у воєнний і повоєнний часи.

Посилення уваги науковців до економічних проблем України, регіонів і територіальних громад унаслідок воєнної агресії з боку РФ дістали свій прояв у новітніх працях таких відомих економістів, як В. Геєць — у питаннях оцінки економічних втрат України внаслідок збройної агресії РФ [1]; І. Сторонянська й колектив ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» — щодо ідентифікації функціональних типів територій [2]; І. Колодійчук, М. Мельник, Х. Притула, С. Шульц та ін. — щодо функціональних типів територій як об'єктів державної регіональної політики, у тому числі про методичні підходи до їх ідентифікації [3]; О. Снігова — стосовно питань державної політики структурної трансформації економіки старопромислових регіонів України в період повоєнного відновлення [4]; Б. Данилишин — щодо економічних аспектів трансформацій у період воєнного стану [5]; С. Шульц й А. Мокій — у контексті визначення імперативів і безпекових пріоритетів збереження й розвитку продуктивної спроможності регіонів України в умовах війни [6]; О. Шевченко — щодо підходів до визначення типів територій в Україні як основи для відновлення і розвитку господарства [7]; А. Ткачук — щодо визначення функціональних типів територій [8] та інші. Проте економіко-правове забезпечення оцінювання соціально-економічної результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України у воєнний і повоєнний періоди залишається мало дослідженим.

З огляду на це, **мета статті** — обґрунтувати економіко-правове забезпечення оцінювання результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України у воєнний і повоєнний періоди.

Положеннями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки в Україні передбачено 12 функціональних типів територій (далі — ФТТ), тобто локальних територій, які потребують особливої уваги з боку держави і застосування спеціальних механізмів та інструментів стимулювання їх розвитку. Такий підхід дає змогу забезпечити концентрацію зусиль усіх суб'єктів державної регіональної політики для найбільш ефективного розв'язання проблем на визначених територіях, зменшення диспропорцій розвитку регіонів і територіальних громад. Кожен функціональний тип має свої особливості, які враховуватимуться для розроблення й упровадження

органами державної влади окремих механізмів та інструментів, необхідних для стимулювання розвитку регіонів і територіальних громад¹ з метою забезпечення гідної якості життя українцям².

Узагальнення контенту ФТТ з урахуванням норм чинного законодавства і теоретичного аспекту розбудови наведено в табл. 1. Для ідентифікації ФТТ, з огляду на європейську регіональну політику (методичні підходи), зазвичай використовують великий діапазон критеріїв, таких, зокрема, як: густота населення, щільність проживання, міська або сільська територія, диверсифікованість економіки міст, ступінь їх урбанізації, наближеність до кордонів, географічне розташування тощо.

Глибоке і якісне дослідження щодо методичного інструментарію ідентифікації ФТТ з урахуванням досвіду країн ЄС проведено науковцями ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», на підставі якого визначено вісім типів [3]. Проте через збройну агресію проти України, знищення одних і руйнування інших територій задля проведення їх сучасної типологізації законодавцем небезпідставно було використано такий критерій, як сила впливу (наслідки) воєнних дій. Відмінністю підходів до визначення ФТТ в умовах війни є відсутність релевантної інформації про обсяги й структуру шкоди або збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії РФ³. Через активну міграцію населення постійно змінюється статистична інформація щодо його чисельності й густоти в регіонах України. Крім того, змінився характер диверсифікованості економіки українських міст, особливо на сході й півдні України. Тому через неможливість проведення якісних аналітичних досліджень законодавцем здійснено форсайт нової функціональної типологізації територій з урахуванням напрацювань державної регіональної політики України. З огляду на це, нещодавно в державній регіональній політиці України відбулися зміни, пов'язані з модифікацією положень Закону України «Про засади державної регіональної політики»⁴, основним нововведенням якої стало запровадження нової функціональної типології територій.

В умовах повномасштабної війни норми державної регіональної політики розробляються з використанням територіального і безпекового підходів, що передбачає визначення таких ФТТ, як: території відновлення (ТВ), території з особливими умовами для розвитку (ТзОУР), регіональні полюси зростання (РПЗ), території сталого розвитку (ТСР). Отже, території відновлення — це такі ФТТ, які через ведення бойових дій найбільше за інших зазнали руйнувань об'єктів критичної і соціальної інфраструктури, житлового фонду, що призвело до різкого зниження рівня соціально-економічного

¹ Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#n354>

² Повоєнне відродження України. Візія Відділення економіки Національної академії наук України. 2022. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9719> (дата звернення: 02.01.2023).

³ Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 20.03.2022 р. (в редакції постанови КМУ № 951 від 22.07.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>

⁴ Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#n354> (дата звернення: 07.11.2022).

Таблиця 1. **Контент функціональних типів територій України**

Автор, джерело, дата	Функціональні типи територій
<p>Державна стратегія регіонального розвитку на 2021—2027 роки (Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 05.08.2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-p#Text), 2020 р.</p>	<p>Агломерації — це територіальні скупчення населених пунктів (насамперед міст), що формують цілісні суспільно-територіальні утворення з чисельністю населення понад 500 тис. осіб. Агломерації є територіями концентрації населення, капіталу і бізнесу, мають інтенсивні господарські, трудові, культурно-побутові зв'язки з оточуючими територіями, характеризуються високим рівнем розвитку інфраструктури, економіки, надання послуг населенню</p> <p>Великі міста — це міста з чисельністю населення від 100 тис. осіб і більше</p> <p>Середні міста — це міста з чисельністю населення від 50 до 100 тис. осіб</p> <p>Малі міста — це міста з чисельністю населення до 50 тис. осіб</p> <p>Монофункціональні міста — це міста, розвиток яких пов'язаний з реалізацією однієї виробничої функції і які віднесені до центрів вугледобування, видобування рудної і нерудної сировини, хімічної і нафтопереробної промисловості. Унаслідок занепаду профільних галузей спеціалізації у цих містах спостерігаються активні депопуляційні процеси, погіршуються умови навколишнього природного середовища, зростає безробіття</p> <p>Сільські території у несприятливих умовах — це територіальні громади, що одночасно мають такі характеристики, як: густина сільського населення, яка є нижчою від 15 осіб на 1 км²; час проїзду до найближчих міст з населенням понад 50 тис. осіб перевищує 30 хв. на автомобілі (орієнтовно 40 км автомобільними дорогами з твердим покриттям)</p> <p>Гірські території Українських Карпат — це територіальні громади, які розташовані в гірській місцевості й до складу яких входить цюнайменше один населений пункт, якому надано статус гірського відповідно до Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні»</p> <p>Макрорегіон «Азов — Чорне море» — це частина території України, яка прилягає до морського узбережжя або узбережжя морських заток і лиманів у межах 30-кілометрової доступності</p> <p>Зони впливу міжнародних транспортних коридорів — це частина території України в межах 15-кілометрової доступності до міжнародних автомобільних доріг загального користування державного значення</p> <p>Прикордонні регіони — регіони, які безпосередньо прилягають до державного кордону</p> <p>Прикордонні території у несприятливих умовах — це територіальні громади, розташовані біля кордону з державами, відносини з якими передбачають додатковий рівень безпеки державного кордону, обмеження руху товарів і людей, що стримує розвиток місцевої економіки й залучення інвестицій (РФ, Придністров'я Республіки Молдова) у межах 30-кілометрової доступності, або лінії розмежування відповідно до Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції»</p> <p>Тимчасово окуповані території України — це частини території України, тимчасово окуповані внаслідок збройної агресії РФ, у межах яких відповідно до Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» і «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», збройні формування РФ та окупаційна адміністрація РФ встановили і здійснюють загальний контроль</p>

Закінчення табл. 1

Автор, джерело, дата	Функціональні типи територій
<p>ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» [3], 2020 р.</p> <p>А. Ткачук [8], 2021 р.</p>	<p>Природоохоронні території та об'єкти — це території та об'єкти природно-заповідного фонду, їх функціональні й охоронні зони, території, зарезервовані з метою наступного заповідання, території та об'єкти екомережі, території Смарагдової мережі, водно-болотні угіддя міжнародного значення, біосферні резервати програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО відповідно до Закону України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних»</p> <p>Монофункціональні старопромислові міста</p> <p>Сільські території</p> <p>Гірські території Українських Карпат</p> <p>Макрорегіон «Азов — Чорне море»</p> <p>Зони впливу міжнародних транспортних коридорів</p> <p>Прикордонні регіони</p> <p>Прикордонні території у несприятливих умовах</p> <p>Природоохоронні території та об'єкти</p> <p>Сільські території у несприятливих умовах — найбільш поширений функціональний тип територій в Україні, який характеризується вкрай низькою густрою населення (менше 15 осіб на 1 км²), швидким скороченням населення (понад 30% за останні 10 років), віддаленістю цих територій від великих і середніх міст. Загалом на цих територіях у край низька зайнятість населення, високий рівень бідності домогосподарств, занепад соціальної, освітньої, медичної інфраструктур. Різниця між селами на досить густо заселених територіях, близьких до великих міст і ринків, та селами у віддалених слабо заселених територіях є дуже великою</p> <p>Прикордонні території у несприятливих умовах — більшість українських регіонів є прикордонними, проте режим кордону з різними державами є різним, так само є різним транзит через кордони. Найбільш закритим і небезпечним є кордон з РФ і Придністров'ям. Громади, які виходять на ці кордони, у своїй більшості є безвихідними щодо транзиту, їх територія в будь-який момент може стати територією напруженості, що не сприяє розвитку бізнесу, а це неминує веде до скорочення населення й поширення бідності. У таких громадах часто домінує російський інформаційний простір, має місце глушіння українських теле- і радіоканалів. Така ситуація несе загрозу національній безпеці України в цілому. До таких територій можна віднести і території, що розміщені в зоні розмежування в Донбасі й Криму</p> <p>Території, що потребують економічної реструктуризації — це загальна назва територій, до яких належать старопромислові території, мономіста, території, де закрилися вугільні шахти, рудники, хімічні об'єкти. Вони характеризуються високим рівнем безробіття, руйнуванням промислових об'єктів, значними екологічними проблемами, високим рівнем злочинності</p>

Території з обмеженнями розвитку — це загальне поняття, яке стосується низки територій, у яких є природні чи створені обмеження для розвитку: територіальні громади, розміщені на гірських територіях Карпат; територіальні громади, де розміщені території і об'єкти природно-заповідного фонду, їх функціональні й охоронні зони, інші території з обмеженням користування

Регіональні полюси економічного зростання — це території (мікрорегион, територіальна громада), що характеризуються значно кращими демографічними, соціально-економічними показниками порівняно з іншими подібними територіями регіону, зростання яких позитивно впливає на суміжні території і регіон у цілому. Такими полюсами зростання передусім є агломерації (наприклад, Київська) і великі й середні міста. В українському вимірі йдеться насамперед про обласні центри і міста з населенням близько 100 тис. осіб, які нині є найбільш динамічними перехоплювачами міграційних потоків із сільських територій. Саме в таких полюсах зростання сьогодні розміщуються українські та іноземні інвестиції у реальну економіку — реальні підприємства з новими технологічними виробництвами

Території відновлення — це мікрорегиони, територіальні громади, на території яких відбувалися бойові дії і/або які були тимчасово окуповані, і/або зазнали руйнувань об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій, а також які характеризуються різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку і значним переміщенням населення до інших регіонів і/або інших держав

Території з особливими умовами для розвитку — це макро- і мікрорегиони, територіальні громади, рівень соціально-економічного розвитку яких є низьким або в яких існують природні, демографічні, міжнародні, безпекові чи інші об'єктивні обмеження щодо використання потенціалу території для розвитку

Регіональні полюси зростання — це мікрорегиони, територіальні громади, що характеризуються значно кращими географічними, демографічними, соціально-економічними показниками розвитку порівняно з іншими подібними територіями регіону і зростання яких позитивно впливає на суміжні території, регіон і/або державу в цілому

Території сталого розвитку — це самодостатні мікрорегиони, територіальні громади з наявним соціально-економічним потенціалом територій, спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах

Постраждалі звільнені громади — це окремі громади півночі й північного сходу України

Тимчасово окуповані громади, на яких (не) ведуться активні бойові дії — громади на півдні України
Громади, на території яких ведуться бойові дії — це окремі громади сходу, північного сходу і півдня України
Громади з умовно стабільним розвитком — це громади всієї іншої частини території України

Закон України «Про засади державної регіональної політики» (№ 156-VIII від 05.02.2015 р. (у редакції Закону № 2389-IX від 09.07.2022 р.)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#п354>, 2022 р.

О. В. Шевченко [7], 2022 р.

Джерело. Систематизовано авторками за: Державна стратегія регіонального розвитку на 2021—2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 05.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>; Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації. Науково-аналітична доповідь. За наук. ред. І.З. Сторонянської. Львів, НАН України; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2020. 150 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdr/p20200041.pdf>; Ткачук А. Про функціональні типи територій і не тільки. *Інститут громадянського суспільства*. 2022. 08 квіт. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/pro-funktsionalni-typy-teritorij-i-ne-tilky/> (дата звернення: 10.12.2022); Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. (у редакції Закону № 2389-IX від 09.07.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#п354>; [7].

розвитку. Цільовою функцією влади щодо розбудови таких територій є відновлення критичної інфраструктури і житлового фонду для забезпечення мінімального рівня якості життя населення [9].

Локальні території, де рівень соціально-економічного розвитку через війну став низьким і де існують природні, демографічні, міжнародні, безпекові чи інші об'єктивні обмеження щодо використання потенціалу, визначено як **території з особливими умовами для розвитку**. Цільовою функцією таких територій є усунення цих обмежень (наприклад, розмінування) і забезпечення середнього рівня якості життя українців.

Території, які характеризуються значно кращими географічними, демографічними, соціально-економічними показниками розвитку порівняно з іншими подібними територіями регіону і зростання яких позитивно впливає на суміжні території, регіон і/або державу в цілому, визначено як **регіональні полюси зростання** (РПЗ). В основі визначення регіональних полюсів зростання закладено парадигму полюсів зростання (growth poles) чи полюсів розвитку (development poles), яка не є новою для України. Згідно з цією парадигмою, концентрація економічної активності відбувається навколо певних центрів (полюсів, ядер). Тому цільовою функцією РПЗ є забезпечення високого рівня якості життя населення не тільки на цих територіях, але й на суміжних (наприклад, шляхом надання всім їх мешканцям унікальних медичних послуг).

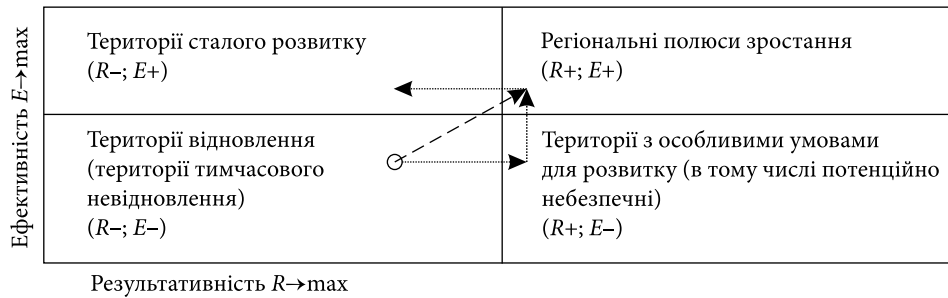
Щодо територій сталого розвитку, то це самодостатні мікрорегіони, територіальні громади з наявним соціально-економічним потенціалом територій, які спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах для забезпечення соціальної якості життя українців [9].

Віднесення конкретних адміністративно-територіальних одиниць до різних ФТТ має бути визначено Кабінетом Міністрів України⁵. Проте в будь-якому випадку віднесення локальних територій до того чи іншого функціонального типу передбачає використання офіційної статистики, зокрема, показників соціально-економічного характеру, а також тих, які відображають результативність і ефективність функціонування цих територій. Для інкорпорування ФТТ доцільно використати теорію життєвого циклу соціально-економічних систем у когерентності з матричним методом, перевагами якого є зрозуміла логіка й активне використання науковцями [10–13]. Слід зауважити, що результативність — це ступінь реалізації діяльності й досягнення запланованих результатів, а ефективність — зв'язок між досягнутим результатом і використаними ресурсами⁶.

Вимірювання результатів соціально-економічного стану і розвитку регіонів (територіальних громад) зазвичай здійснюється за допомогою багатьох показників, серед яких: обсяг валового регіонального продукту, обсяги виробництва, інвестицій, доходів місцевих бюджетів, середня заробітна плата, кількість шкіл, домогосподарств і лікарень у громаді, кількість мешканців у громаді тощо. Проте через війну такі показники, як обсяги збитків, матеріальних втрат, екологічної шкоди, недоотримання ПДФО, плати за

⁵ Там само.

⁶ Quality management systems — Fundamentals and vocabulary. ISO 9000:2005(en). *Online Browsing Platform*. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9000:ed-3:v1:en> (дата звернення: 10.12.2022).

Матриця оцінки результативності й ефективності розбудови ФТТ України і треки їх розвитку
Джерело. Розроблено і побудовано авторками.

землю, єдиного податку, місцевих податків і зборів, вважатимуться від'ємними, оскільки негативно характеризують соціально-економічний стан регіонів і територіальних громад⁷.

Показники ефективності соціально-економічного розвитку економіки регіонів (територіальних громад) характеризуються значною кількістю, серед яких: ефективність використання інвестицій і доходів місцевих бюджетів, енергоефективність, ефективність використання матеріальних активів або реалізації інноваційних проектів, фіскальна віддача територій громади тощо. Війна також негативно вплинула на показники ефективності, які можна вважати умовно від'ємними через знищення самих активів, інфраструктури, підприємств, проектів та ін. Визначення, розрахунок і використання того чи іншого показника результативності або ефективності корелюють або залежать від інформації про обсяги й структуру шкоди або збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії РФ⁸.

З урахуванням наведених аргументів і на підставі положень теорії життєвого циклу соціально-економічних систем [14] сформовано матрицю оцінювання результативності й ефективності розбудови ФТТ України і треки їх розвитку (рис.).

Зважаючи на попередні дані про колосальні економічні втрати України внаслідок збройної агресії РФ, на думку В.М. Гейця [1] і Е.М. Лібанової⁹, можна припустити, що через значне руйнування інфраструктури і зменшення населення в Україні деякі локальні території не відновлюватимуться після війни, тобто сформується «території тимчасового невідновлення» (ТТН), які будуть відновлені, але згодом. Відновлення і розбудова територій відбу-

⁷ Експерти проаналізували доходи бюджетів територіальних громад за 7 місяців 2022 року. *Децентралізація.* URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15467?page=2> (дата звернення: 03.12.2022).

⁸ Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 20.03. 2022 р. (в редакції постанови КМУ № 951 від 22.07.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>

⁹ До України може не повернутися 5 млн людей: Лібанова про нову економіку та прірву з росіянами. *Факти.* 2022. 05 груд. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20221205-do-ukrayiny-mozhe-ne-povernutysya-5-mln-lyudej-libanova-pro-novu-ekonomiku-ta-prirvu-z-rosiyanamy/amp/?fbclid=IwAR3ZzDKKFREdTzyXbHB-0JQy-7uX9hlh0adJcm8MFf9gUbr4VvMF3b-6xOw> (дата звернення: 10.12.2022).

ватимуться (в більшості випадків) за повним або скороченим треком розвитку. Повний трек розвитку ФТТ передбачає трансформацію територій відновлення в території сталого розвитку через території з особливими умовами для розвитку й регіональні полюси зростання. Короткий трек розвитку ФТТ — це трансформація територій відновлення в території сталого розвитку через розбудову регіональних полюсів зростання. Безумовно, інші короткі треки розвитку також матимуть місце на практиці (перехід територій сталого розвитку в регіональні полюси зростання тощо).

Щодо територій сталого розвитку, то наявність деяких від'ємних показників результативності господарської діяльності принципово не впливатиме на усталену позитивну ефективність їх розбудови. Території, які були зруйновані й відновлюватимуться, деякий час можуть бути територіями з особливими умовами для розвитку, де існуватимуть об'єктивні обмеження щодо використання потенціалу територій, зокрема, через їх повне замінування. З метою застосування диференційованих заходів підтримки розвитку державою визначатимуться окремі території з особливими умовами для розвитку¹⁰, до яких можна віднести потенційно небезпечні території через їх географічне розташування — вздовж кордонів. Проте високі ризики для бізнесу й населення будуть притаманні тільки прикордонним територіям з РФ, Білоруссю і Молдовою (Придністров'ям). «Агресивність Росії нікуди не дінеться, а жити й працювати поблизу кордону — це не просто. Проте все залежатиме від того, які будуть післявоєнні домовленості»¹¹.

Безперечно, оцінювання доцільності та напрямів розбудови ФТТ потребуватиме прискіпливого визначення стану регіонів і територіальних громад, особливо тих, що найбільше постраждають від воєнної агресії. Таку оцінку буде отримано за результатами проведення моніторингу реалізації стратегій розвитку регіонів і територіальних громад за 2022 р. Проте вже сьогодні можна запропонувати декілька ключових індикаторів для попереднього віднесення макро- і мікрорегіонів, територіальних громад до того чи іншого ФТТ з метою розробки диференційованих заходів підтримки:

- коефіцієнт доцільності розбудови (відновлення і розвитку) територій після війни (Кдрт) — розраховується як відношення вартості матеріальних збитків (шкоди, втрат) через війну до балансової вартості функціонуючих матеріальних активів;

- коефіцієнт зменшення населення регіону або територіальної громади через війну (Кзн) — розраховується як відношення чисельності наявного населення регіону або територіальної громади після війни до чисельності населення регіону або територіальної громади, яке було в наявності до війни.

Залежно від отриманих результатів можна припустити: якщо Кдрт або Кзн дорівнює або є більшим за 1, то територію варто активно відновлювати і розбудовувати; якщо їх значення є меншими за 1, то така ситуація потребує

¹⁰ Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#n354>

¹¹ До України може не повернутися 5 млн людей: Лібанова про нову економіку та прірву з росіянами. *Факти*. 2022. 05 груд. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20221205-do-ukrayiny-mozhe-ne-povernutysya-5-mln-lyudej-libanova-pro-novu-ekonomiku-ta-prirvu-z-rosiyanamy/?fbclid=IwAR3ZzDKKfREdTzyXbHB-0JQy-7uX9h0adJcm8MFf9gUbr4VvMF3b-6xOw> (дата звернення: 10.12.2022).

Таблиця 2. Типи територій, їх критерії та функції

Типи територій	Критерії	Обґрунтування	Фрт
ТВ	(R-; E-)	Від'ємними початковими характеристиками вважаються збитки, втрати, екологічна шкода, недоотримання ПДФО, плати за землю, єдиного податку, місцевих податків і зборів, зменшення чисельності населення. Від'ємна (відсутня) ефективність використання інвестицій і доходів місцевих бюджетів, матеріальних активів або реалізації інноваційних проектів свідчить про різке погіршення соціально-економічного стану регіонів і територіальних громад через війну	Функція відродження: відновлення об'єктів критичної та соціальної інфраструктур, житлового фонду для забезпечення мінімального рівня якості життя населення
ТТН		Території, на яких тимчасово не відновлюватимуться і не функціонуватимуть об'єкти критичної та соціальної інфраструктури, житлового фонду й бізнесу тощо	Безпекова функція
ТзОУР	(R+; E-)	Можуть спостерігатися деякі позитивні результати: повернення населення, часткове відновлення об'єктів критичної і соціальної інфраструктур, житлового фонду, відновлення роботи малого бізнесу. Проте ефективність використання доходів місцевих бюджетів, матеріальних активів або реалізації інноваційних проектів залишається від'ємною (відсутньою), а рівень соціально-економічного розвитку низьким	Функція нормалізації: відновлення об'єктів критичної та соціальної інфраструктур і господарської діяльності бізнесу для забезпечення нормальної якості життя українців
РПЗ	(R+; E+)	Результати (економічні, соціальні, екологічні) й ефективність використання інвестицій, доходів місцевих бюджетів, матеріальних активів або реалізації інноваційних проектів тощо характеризують соціально-економічний розвиток як найкращий порівняно з іншими подібними територіями в країні	Функція «локомотиву»: рушій місцевого економічного розвитку і позитивного впливу на суміжні території для забезпечення високого рівня якості життя українців
ТСР	(R-; E+)	При зменшенні чисельності населення (від'ємний результат) обсяги виробництва і доходів місцевих бюджетів не знижуються або навіть підвищуються за рахунок використання сучасних технологій тощо	Функція усталеності: забезпечення соціальної якості життя і стабільного доходу українців

Джерело. Розроблено авторками.

Таблиця 3. Індикатори доцільності й можливості розбудови регіонів (областей) у контексті програм їх комплексного відновлення

Розділи програм комплексного відновлення областей (регіонів) відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1159 від 14.10.2022 р.	Індикатори (показники, характеристики) доцільності й можливості розбудови областей (регіонів)
<p>9. Інформація щодо технічної можливості, економічної доцільності відновлення інфраструктури</p> <p>12. Загальні підходи і пропозиції щодо комплексного відновлення, розвитку території області й заходів для їх реалізації з урахуванням норм і нормативів стосовно просторового планування і землекористування, захисту навколишнього природного середовища і природних ресурсів, забезпечення населення закладами і послугами, що в них надаються, охорони культурної спадщини, розвитку транспорту та інженерної інфраструктури тощо</p> <p>13. Попередній фінансово-економічний розрахунок заходів для забезпечення комплексного відновлення області</p> <p>14. Пропозиції щодо джерел фінансування заходів для забезпечення комплексного відновлення області</p>	<p>Фіксація характеру і обсягів пошкоджень інженерно-транспортної, енергетичної інфраструктур, електронних комунікаційних мереж, об'єктів водогосподарської інфраструктури (зокрема, інженерної інфраструктури меліоративних систем), експертне дослідження пошкоджених об'єктів на території регіону, висновок про технічну доцільність їх відновлення, обсяг нагальних витрат тощо</p> <p>Згідно із заходами в рамках національних програм, передбачених Планом відновлення України: кількість і перелік ключових проектів на території регіону, обсяг капітальних витрат, обсяг охоплення проекту, кількість створених робочих місць у результаті проекту тощо. Розробка проектів на території регіону, фінансування яких може здійснюватися за рахунок відповідної субвенції у межах «Програми з відновлення України» між Україною і Європейським інвестиційним банком у секторах ЖКГ, водопостачання і водовідведення, центрального теплопостачання, громадських будівель і транспорту (Міністерство розвитку громад та територій України, відповідно до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 1324 від 15.12.2021 р.). Показники результативності чи ефективності землекористування, захисту навколишнього природного середовища і природних ресурсів, забезпечення населення закладами і послугами, що в них надаються, охорони культурної спадщини, розвитку транспорту та інженерної інфраструктури тощо</p> <p>Результати попередніх фінансово-економічних розрахунків результативності й ефективності заходів для забезпечення комплексного відновлення області (регіонів) тощо</p> <p>Результати попереднього фінансово-економічного аналізу обсягів і джерел фінансування заходів для забезпечення комплексного відновлення області (регіонів), ефективності їх залучення</p>

Джерело. Складено авторками за: Порядок розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них. Постанова Кабінету Міністрів України

ни № 1159 від 14.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF#Text>; Порядок розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації. Постанова Кабінету Міністрів України № 926 від 01.09.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#n8>; Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 79 від 31.03.2016 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16>; Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 20.03.2022 р. (в редакції постанови КМУ № 95 від 22.07.2022 р. 1). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>; Україна. Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення. Серпень 2022: звіт. Світовий банк, Уряд України, Європейська Комісія, 2022. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/zvit-shvydka-ocinka-zavdanoyi-shkody-ta-potreb-na-vidnovlennya_-ukr-1.pdf; Proposal for a Nature Restoration Law. EU Commission. 2022. Jun 22. URL: https://environment.ec.europa.eu/publications/nature-restoration-law_en (дата звернення: 03.11.2022); Порядок проведення містобудівного моніторингу. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 170 від 01.09.2011 р. (у редакції наказу Міністерства розвитку громад та територій України № 333 від 14.12.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0084-22#Text>; Урядова програма релокації українських підприємств. *Міністерство економіки України*, 2022. URL: <https://auction.e-tender.ua/#/helpRelocation>; План Відновлення України (проект). Національна рада з відновлення. Липень 2022. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf; Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів у рамках Програми з відновлення України. Постанова Кабінету Міністрів України № 1324 від 15.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-2021-%D0%BF#Text>

додаткового соціально-економічного аналізу з метою визначення окремого переліку диференційованих заходів підтримки¹².

Нові ФТТ, критерії і цільові функції органів влади щодо розбудови цих територій (Фрт) систематизовано в табл. 2.

Можливість і доцільність відновлення регіонів і територіальних громад обґрунтовуються законодавчою новацією — розробленням і реалізацією Програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини). Даний нормативно-правовий акт локального характеру являтиме собою обласну або місцеву програму відновлення територій з основними просторовими, містобудівними і соціально-економічними пріоритетами політики відновлення й включатиме комплекс заходів для забезпечення відродження території відповідної області, території територіальної громади (її частини), яка постраждала внаслідок збройної агресії проти України або в якій сконцентровано соціально-економічні, інфраструктурні, екологічні чи інші кризові явища¹³. Для успішного використання програм комплексного відновлення області та територіальних громад (їх частин) як

¹² Бюджети територіальних громад України. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=26000000000> (дата звернення: 05.12.2022).

¹³ Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-rozroblennia-provedennia-hromadskoho-obhovorennia-pohodzhennia-prohram-kompleksnoho-vidnovlennia-oblasti-1159-141022>

Таблиця 4. Індикатори доцільності й можливості розбудови і відродження територіальних громад (їх частини) у контексті програм їх комплексного відновлення

Розділи програм комплексного відновлення територіальних громад відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1159 від 14.10.2022 р.	Індикатори (показники, характеристики) доцільності й можливості розбудови територіальних громад
<p>10. Інформація щодо технічної можливості, економічної доцільності відновлення об'єктів шляхом нового будівництва або пропозиції щодо будівництва нових об'єктів замість тих, що зазнали пошкоджень або зруйновані, з визначенням застосування проектів повторного використання і розроблення індивідуальних проектних рішень</p> <p>12. Обґрунтовані пропозиції щодо доцільності зміни функціонального призначення територій територіальної громади (її частини) з урахуванням існуючої забудови і наявної містобудівної документації</p> <p>15. Загальні підходи і пропозиції щодо комплексного відновлення, розвитку території територіальної громади (її частини), заходи для їх реалізації з визначенням пріоритетності, з урахуванням чинних норм і нормативів</p> <p>16. Попередній фінансово-економічний розрахунок для забезпечення заходів комплексного відновлення території територіальної громади (її частини)</p> <p>17. Пропозиції щодо джерел фінансування заходів для забезпечення комплексного відновлення території</p>	<p>Фіксація характеру і обсягів пошкоджень, експертне дослідження пошкоджених об'єктів на території громади до появи офіційних методичних рекомендацій. Кількість об'єктів, які підлягають відновленню шляхом нового будівництва замість тих, що зазнали пошкоджень або зруйновані, обсяг нагальних витрат на виконання робіт. Кількість повністю знищених об'єктів на території громади (які неможливо використовувати за призначенням і економічно недоцільно ремонтувати або реконструювати), обсяг нагальних витрат на виконання робіт. Кількість проектів повторного використання пошкоджених об'єктів і розроблення індивідуальних проектних рішень, обсяг нагальних витрат на виконання робіт тощо</p> <p>Індикатори, що відображають результативність змін функціонального призначення території регіону в рамках містобудівного моніторингу (розділ IV Порядку проведення містобудівного моніторингу). Показники доцільності зміни функціонального призначення територій територіальної громади (її частини) з урахуванням існуючої забудови і наявної містобудівної документації тощо</p> <p>Техніко-економічне обґрунтування пропозицій щодо комплексного відновлення, розвитку території територіальної громади (її частини) і заходів для їх реалізації з визначенням пріоритетності, з урахуванням чинних норм і нормативів щодо просторового планування і землекористування, захисту навколишнього природного середовища і природних ресурсів, забезпечення населення закладами й послугами, що в них надаються, охорони культурної спадщини, розвитку транспорту та інженерної інфраструктури тощо</p> <p>Результати попереднього фінансово-економічного аналізу забезпечення заходів комплексного відновлення території територіальної громади (її частини). Результати попереднього фінансово-економічного аналізу доцільності заходів комплексного відновлення території територіальної громади (її частини) тощо</p> <p>Результати попереднього фінансово-економічного аналізу пропозицій щодо джерел фінансування заходів для забезпечення комплексного відновлення територій, ефективності їх використання тощо</p>

Джерело. Складено авторками за: Порядок розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них. Постанова Кабінету Міністрів України № 1159 від 14.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF#Text>; Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку територіальної громади. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 75 від 30.03.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16#Text>; Про стратегічну екологічну оцінку. Закон України № 2354-VIII від 20.03.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>; Порядок розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації. Постанова Кабінету Міністрів України № 926 від 01.09.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#n8>; Про охорону культурної спадщини. Закон України № 1805-III від 08.06.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>; Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 20.03.2022 р. (в редакції постанови КМУ № 951 від 22.07.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>; Україна. Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення. Серпень 2022: звіт. Світовий банк, Уряд України, Європейська Комісія, 2022. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/zvit-shvydka-ocinka-zavdanoyi-shkody-ta-potreb-na-vidnovlennya_ukr-1.pdf; Proposal for a Nature Restoration Law. EU Commission. 2022. Jun 22. URL: https://environment.ec.europa.eu/publications/nature-restoration-law_en (дата звернення: 03.11.2022); Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони). Державні будівельні норми України В.1.2-4-2006. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України № 274 від 04.08.2006 р. URL: https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/dbn_v.1.2-4-2006.pdf; Порядок проведення містобудівного моніторингу. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 170 від 01.09.2011 р. (в редакції наказу Міністерства розвитку громад та територій України № 333 від 14.12.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0084-22#Text>; Урядова програма релокації українських підприємств. *Міністерство економіки України*, 2022. URL: <https://auction.e-tender.ua/#/helpRelocation>

одного з інструментів сучасної державної регіональної політики з розбудови ФТТ доцільно визначити перелік відповідних індикаторів (показників, характеристик). У табл. 3 і 4 подано ті розділи програм комплексного відновлення областей (регіонів) і територіальних громад (їх частин), що містять індикатори (показники, характеристики), які обґрунтовують саме доцільність і можливість їх розбудови.

Наведений перелік індикаторів (показників, характеристик) сформовано на основі чинного законодавства, і залежно від специфіки руйнувань конкретного ФТТ він може бути розширений після війни за результатами реалізації програм комплексного відновлення областей (регіонів) і територіальних громад (їх частин).

ВИСНОВКИ

Для обґрунтування економіко-правового забезпечення оцінювання соціально-економічної результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України у воєнний і повоєнний періоди запропоновано матрицю оцінки соціально-економічної результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України і треки їх розвитку (повний і короткий). Через великі руйнування існує імовірність появи потенційно небезпечних територій і територій тимчасового невідновлення. Для віднесення макро- і мікрорегіонів, територіальних громад до того чи іншого функціонального типу територій запропоновано два ключових індикатори: коефіцієнт доцільності розбудови (відновлення і розвитку) територій після війни і коефіцієнт зменшення населення регіону або територіальної громади через війну. Розбудова постраждалих регіонів і територіальних громад має здійснюватись у відповідності з розробленими програмами комплексного відновлення регіону (області) й території територіальних громад. Виокремлено індикатори (показники, характеристики), які відображають специфіку руйнувань, доцільність і можливість відновлення територій у контексті програм їх комплексного відродження.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на визначення кількісних і якісних показників оцінки результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України з урахуванням наслідків війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геєць В.М. Про оцінку економічних втрат України внаслідок збройної агресії РФ. Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 30 березня 2022 року. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. № 5. С. 30—38. <https://doi.org/10.15407/vsn2022.05.030>
2. Економіка регіонів України в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення стійкості. Науково-аналітичне видання. За наук. ред. І.З. Сторонянської. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2022. 70 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf>
3. Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації. Науково-аналітична доповідь. За наук. ред. І.З. Сторонянської. Львів, НАН України; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2020. 150 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20200041.pdf>
4. Снігова О.Ю. Державна політика структурної трансформації економіки старопромислових регіонів України в період повоєнного відновлення. *Економіка України*. 2022. № 9. С. 45—57. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.045>
5. Данилишин Б.М. Економічні трансформації у період воєнного стану: тактика еволюціонізму і модернізація. *Економіка України*. 2022. № 10. С. 3—14. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.10.003>
6. Шульц С.Л., Мокій А.І. Імперативи та безпекові пріоритети збереження і розвитку продуктивної спроможності регіонів України в умовах війни. *Регіональна економіка*. 2022. № 2 (104). С. 131—136. URL: http://re.gov.ua/doi/re2022.02.131_u
7. Шевченко О.В. Підходи до визначення типів територій в Україні як основа для відновлення і розвитку господарства. У: Імперативи та безпекові пріоритети збереження і розвитку продуктивної спроможності регіонів України в умовах війни. Зб. тез доповідей дискусійної платформи. За заг. ред. С.Л. Шульц, А.І. Мокія. Львів, НАН України; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2022. 86 с. С. 16—18. URL: http://ird.gov.ua/ird02/n3381_tezy.pdf
8. Ткачук А. Про функціональні типи територій і не тільки. *Інститут громадянського суспільства*. 2022. 08 квіт. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/pro-funkczionalnityru-terytorij-i-ne-tilky/> (дата звернення: 10.12.2022).

9. Геєць В.М., Близнюк В.В., Никифорок О.І. Актуальні аспекти політики соціальної якості в постконфліктній економіці України. *Економіка України*. 2022. № 6. С. 3—22. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.06.003>
10. Микало І.О. Матричний метод оцінювання доцільності застосування аутсорсингу промисловими підприємствами. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3132>
11. Пасенко В.М., Лещенко М.М. Використання матричних методів портфельного аналізу для оцінки ефективності інтеграційних стратегій ТНК. *Фінансовий простір*. 2013. № 2 (10). С. 37—43.
12. Фроленко Р., Жукевич С. Використання матричних методів у стратегічному аналізі диверсифікованих компаній. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 6 (39). С. 124—132.
13. Федулова І.В., Миколайчук І.П., Джулай М.В. Матричний підхід до організації системи управління ризиками на підприємстві. *Інноваційна економіка*. 2018. № 9-10 (77). С. 204—210. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/357/419>
14. Сардак С.Е. Життєвий цикл соціально-економічних систем. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2016. № 1. С. 157—169. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-136>

Надійшла 14.11.2022

Прорецензована 30.11.2022

Доопрацьована 03.01.2023

Підписана до друку 06.01.2023

REFERENCES

1. Heyets V.M. On the assessment of Ukraine's economic losses due to the armed aggression of the Russian Federation. Transcript of the report at the meeting of the Presidium of NAS of Ukraine, March 30, 2022. *Visnyk of the NAS of Ukraine*, 2022, No. 5, pp. 30-38. <https://doi.org/10.15407/visn2022.05.030> [in Ukrainian].
2. The economy of Ukraine's regions in the conditions of war: risks and directions to ensure stability. I.Z. Storonyanska (Ed.). Lviv, 2022. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf> [in Ukrainian].
3. Functional types of territories as an object of state regional policy: methodical approaches to identification. I.Z. Storonyanska (Ed.). Lviv, 2020. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20200041.pdf> [in Ukrainian].
4. Snigova O. State policy on the structural transformation of economy in old industrial regions of Ukraine in the period of post-war recovery. *Economy of Ukraine*, 2022, No. 9, pp. 45-57. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.045> [in Ukrainian].
5. Danylyshyn B. Economic transformations during martial law: the tactics of evolutionism and modernization. *Economy of Ukraine*, 2022, No. 10, pp. 3-14. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.10.003> [in Ukrainian].
6. Shults S.L., Mokiy A.I. Imperatives and security priorities for the preservation and development of the productive capacity of the regions of Ukraine in conditions of war. *Regional Economy*, 2022, No. 2 (104), pp. 131-136. URL: http://re.gov.ua/doi/re2022.02.131_u [in Ukrainian].
7. Shevchenko O.V. Approaches to determining the types of territories in Ukraine as a basis for recovery and development of the economy. In: Productive capacity of Ukraine's regions preservation and development imperatives and security priorities in conditions of war. Discussion platform proceedings. S.L. Shults, A.I. Mokiy (Eds.). Lviv, 2022, pp. 16-18. URL: http://ird.gov.ua/ird02/n3381_tezy.pdf [in Ukrainian].
8. Tkachuk A. On functional types of territories and more. *Civil Society Institute*, 2022, Apr 8. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/pro-funkczionalni-typy-terytorij-i-ne-tilky/> (accessed on: 10.12.2022) [in Ukrainian].
9. Heyets V., Blyzniuk V., Nykyforuk O. Topical aspects of social quality policy in the post-conflict economy of Ukraine. *Economy of Ukraine*, 2022, No. 6, pp. 3-22. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.06.003> [in Ukrainian].
10. Mykalo O. The matrix method for estimating the reasonability of outsourcing in industrial enterprises. *Efficient Economy*, 2014, No. 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3132> [in Ukrainian].

11. Pasenko V.M., Leschenko M.M. Matrix methods of portfolio analysis in assessment of TNC integration strategies effectiveness. *Financial Space*, 2013, No. 2 (10), pp. 37-43 [in Ukrainian].
12. Frolenko R., Zhukevych S. The use of matrix methods in the strategic analysis of diversified companies. *Galician Economic Journal*, 2012, No. 6 (39), pp. 124-132 [in Ukrainian].
13. Fedulova I.V., Mykolaichuk I.P., Dzhulai M.V. Matrix approach to the organization of risk management system at the enterprise. *Innovative Economy*, 2018, No. 9-10 (77), pp. 204-210. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/357/419> [in Ukrainian].
14. Sardak S.E. The life cycle of social and economic systems. *Marketing and Management of Innovations*, 2016, No. 1. pp. 157-169. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-136> [in Ukrainian].

Received on November 14, 2022

Reviewed on November 30, 2022

Revised on January 3, 2023

Signed for printing on January 6, 2023

Inna Zablodska, Dr. Sci. (Econ.), Prof., Honored Economist of Ukraine,
Director of the Luhansk Branch, Head of the Department of Interregional Cooperation Issues
V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the NAS of Ukraine
2, Marii Kapnist St., Kyiv, 03057, Ukraine
Yuliia Rohozian, Dr. Sci. (Econ.), Senior Researcher,
Deputy Head of the Department of Interregional Cooperation Issues
V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of the NAS of Ukraine
2, Marii Kapnist St., Kyiv, 03057, Ukraine

ECONOMIC AND LEGAL ASPECT OF ASSESSING
THE EFFECTIVENESS AND EFFICIENCY OF THE DEVELOPMENT
OF FUNCTIONAL TYPES OF UKRAINE'S TERRITORIES

The economic and legal support for assessing the socio-economic effectiveness and efficiency of the development of functional types of Ukraine's territories is substantiated. In the conditions of a full-scale war, the norms of state regional policy are developed using a territorially oriented and security approach, which involves the definition of such functional types of territories as recovery territories, territories with special conditions for development, regional poles of growth, territories of sustainable development. The assignment of macro- and micro-regions, territorial communities to a particular functional type of territory depends on the indicators of their socio-economic situation, given that their coherence is established using a matrix approach. A matrix for assessing the effectiveness and efficiency of the development of functional types of Ukraine's territories and their development tracks (full and short) has been designed. The emergence of potentially dangerous territories and temporary non-recovery territories is noted. Two key indicators are proposed for the preliminary assignment of macro- and micro-regions, territorial communities to a particular functional type of territory: the expediency coefficient of territories development (recovery and growth) after the war and the coefficient of population decline in the region or territorial community due to the war. For the development of regions and territorial communities, the development and implementation of programs for the comprehensive recovery of the region (oblast) and territorial communities are envisaged. The indicators (parameters, characteristics) that reflect the specifics of the destruction, substantiate the expediency and feasibility of territories recovery in the context of their comprehensive revival programs based on the current legislation are singled out. It is emphasized that it is advisable to determine quantitative and qualitative indicators for assessing the effectiveness and efficiency of the development of functional types of Ukraine's territories, taking into account the impact of the war.

Keywords: *assessment; effectiveness; efficiency; matrix; functional types of territories; coefficients; comprehensive recovery program.*